OpenChassidus · מהדורה עברית מבוארת

ויתן לך האלקים

ד״ה ויתן לך האלקים · שבת פרשת תולדות, כ״ט מרחשון, מבה״ח וער״ח כסלו — ה׳תשכ״ח

המאמר	מאמר כ״ק אדמו״ר מנחם מענדל שניאורסאהן מליובאוויטש, שנאמר בהתוועדות דשבת פרשת תולדות, מבה״ח וער״ח כסלו ה׳תשכ״ח, והוגה על ידו לקונטרס ראש חודש כסלו ה׳תש״נ, עשרים ושתים שנה לאחר מכן.
יסודו	סידור אדמו״ר הזקן בשער התקיעות ותורה אור על ״ראה ריח בני״: מדוע ברכת יצחק פותחת בשם הדין, מדוע רצה לברך את עשו, והאור הבלתי נמנה המברר את האחד עשר.
הנוסח	ספר המאמרים מלוקט בנוסח הדיגיטלי (מעמ׳ שלט ואילך), ההערות 1–35 והערת הכוכבית כפי שנדפסו; נבדק מול הקונטרס המקורי של תש״נ כפי שנדפס בספר המאמרים בראשית ח״ב. כל מראי המקומות נבדקו בספריא ובספריית OpenChassidus.

> מהדורת לימוד בעברית: לשון המאמר באותיות מודגשות, ובתוכה ביאור משולב באותיות קלות — בכל מקום שהלומד צריך לו. לכל סעיף: לפני העיון, עיונים במושגי היסוד, בעבודת ה׳ ותמצית; ובסוף: מילון מושגים, ההערות כפי שנדפסו עם תוצאות הבדיקה, ומרשם המקורות.

Prepared by Shimon Rosenberg · shimon@reshimu.ai

שבת פרשת תולדות, השבת הראשונה של כסלו, השבוע.

שבת קודש, 14 בנובמבר 2026, היא ד׳ כסלו ה׳תשפ״ז — שבת פרשת תולדות, השבת הראשונה של חודש הגאולה. בתשכ״ח נאמר המאמר בשבת תולדות כשברכו את החודש; השנה החודש כבר נכנס, וברכת המאמר — טל, דגן, תירוש ובית — פותחת אותו.

על המהדורה

אופן הלימוד

האותיות המודגשות הן לשון המאמר עצמו, מלה במלה. האותיות הקלות הן ביאור משולב — הסבר, מקור או פירוש מושג — המוכנס בתוך המשפט במקום שהלומד צריך לו. הקורא רק את המודגש — קורא את המאמר; הקורא את שניהם — לומד אותו מבואר. לביאור אין סמכות משל עצמו; כל מקום שהוא נראה כחולק על המאמר — לשון המאמר עיקר.

הנוסח

לשון המאמר היא הנוסח הדיגיטלי של ספר המאמרים מלוקט, המתחיל את המאמר בעמ׳ שלט — מספר עמוד שהוסק מרצף העמודים של המהדורה הדיגיטלית ולא נקרא מצילום — ואינו מציין את חלוקת העמודים שלאחריו. לכן הובא כאן בתיבה זהובה אחת (עמ׳ שלט), והשורות ממוספרות ברציפות (1–85) במהדורה האנגלית המלאה; החלוקה לשורות היא של המהדורה, כלי לאיתור בלבד. הגרשיים והגרש הובאו באותיות דפוס (״ ׳) במקום הסימנים הפשוטים שבנוסח הדיגיטלי. מספרי ההערות הובאו במקומם, כולל שני המספרים שהדפוס חוזר עליהם (4 ו-8), וההערות עצמן מקובצות בסוף. נבדק בתוכנה שהסרת הביאור המשולב מחזירה בדיוק את לשון המאמר כפי שהועתקה — אות באות.

מראי מקומות ובדיקתם

כל 35 ההערות והערת הכוכבית הובאו כפי שנדפסו במלוקט. כל אחת נבדקה: מקורות מקרא, תלמוד, מדרש וראשונים — בספריא; ספרי חסידות — בספריית OpenChassidus (תורה אור, לקוטי תורה, תניא, מאמרי אדמו״ר מוהרש״ב, מאמרי הרבי). כל הערה מסומנת נבדק — המקור נפתח והתוכן נמצא (18 הערות) — או כמובא — הובא כפי שנדפס, והמראה מקום הפנימי לא נפתח (18 הערות). היכן שהרבי עצמו מציין במקום אחר אותו מקור ואותו דף — נרשם הדבר. המאמר נבדק גם מול עד שני, הקונטרס המקורי של תש״נ כפי שנדפס בספר המאמרים בראשית ח״ב; שני העדים מובאים כעדים שקולים, בלי לערבב ביניהם. גוף המאמר זהה ומספרי ההערות זהים. כותרת הקונטרס בלי ״וער״ח״ ואין בו הערת כוכבית; בהערות 15 ו-26 הוא מציין את כרכי המלוקט במקום שהמלוקט מציין את כרכי תורת מנחם; הערה 17 שלו קוראת ״הערה 45״ במקום ״הערה 48״; הערה 34 שלו ״שבת קיח, ב״ במקום ״קיח, א״; והעתקת הקונטרס מסתיימת בשתי הערות כוכבית תועות שאין להן מספר בגוף המאמר. כל שינוי כזה סומן ‡ ונוסח הקונטרס הובא בטבלת ההערות. הלוח נבדק ולא התקבל על אמון, ואינו תואם: כ״ט מרחשון תשכ״ח — שבת, 2 בדצמבר 1967, שבת תולדות, מברכים וערב ראש חודש כסלו; שבת תולדות תשפ״ז — 14 בנובמבר 2026, ד׳ כסלו, אחרי ראש חודש. המהדורה אומרת זאת בשערה במקום לטעון לקביעות שאין לה.

לבדוק לפני הדפסה

לפני הפצה רחבה יש לבדוק מול הספרים: מראי המקומות לעמודים במאמרי אדמו״ר מוהרש״ב תרנ״ד ותרס״ו (הערות 2, 14, 19, 21, 22, 25, 30, 31) ובסה״מ תרפ״ד, תש״ב ותש״ג (הערות 2, 11), שהובאו כמובא; סידור עם דא״ח רמז, א–ב (הערות 7, 9); זח״ג ג, ב וזהר חדש כו, ג (הערה 8), שלא אותרו בחיפוש; תו״א מגילת אסתר (הערה 24); עץ חיים ופרי עץ חיים (הערה 17); הציטוט בהערה 31; חילוף שבת קיח א/ב בהערה 34; ועמ׳ שלט במלוקט, שהוסק.

מהלך המאמר

שבעה שלבים ופסוק אחד: מדוע ברכה ניתנת בשם הדין — ומדוע היא ניתנת פעמיים.

שם	ברכת יצחק פותחת באלקים, שם הדין, וכן ברכת ה׳ הראשונה ליצחק. שני דיוקים, שם אחד: שייכות הן.	א
יותר	הסידור: גבורה נותנת יותר מחסד, חמה ובתגבורת לעומת קרה ומדודה. לכן יצחק ברך את הברכות הגדולות, ואלקים פירושו ריבוי.	ב
נעלית	ברכת ה׳ ליצחק הגיעה לשני הבנים מעצמה. ברכת יצחק נעלית: יעקב הלך נגד טבעו כדי לקבלה.	ג
עשו	יצחק ראה ניצוצות גבוהים בעשו ורצה לבררם באור. ניתן ישירות, האור הי״ נבלע או מבטלו; הי׳ צריך לעבור דרך יעקב.	ד
אחד עשר	הסט״א מונה אחד עשר כי חיותה עומדת מחוצה לה. לקדושה אור בלתי נמנה שלמעלה מן העשר, עתיק. הטל ההוא מברר את הי״א.	ה
עצמות	עתיק, מלשון נעתק, אינו יורד לבדו; רק העצמות מורידו. ״האלקים״ הוא העלם העצמי, שמגיעים אליו גם ביגיעה בתורה.	ו
ויחזור	הבירור מכניס את עתיק בפנימיות העשר ומגלה את העצמות יותר: ״ויתן ויחזור ויתן״, עד בית המקדש השלישי, ביתו של יעקב.	ז

טבלה · יתן ויחזור ויתן — סעיפים ו׳–ז׳

ראשונה · ויתן לך האלקים

הכח לברר

העלם העצמי נמשך כדי שעתיק, שאינו יורד לבדו, יגיע למטה לברר ניצוצות עשו. נתינת כח מבחוץ.

על ידי · עבודת הבירורים

העבודה

דרך יעקב, לא ישירות: אור הניתן לעשו ישר נבלע או מבטלו. יגיעה בתורה, אור חוזר, מגיעה מעבר לתורה עצמה.

ויחזור · ויחזור ויתן

הגילוי

עתיק נכנס בפנימיות הע״ס, והעצמות מתגלה יותר. טל, דגן ותירוש כפשוטם; בית המקדש השלישי, ביתו של יעקב; אורה לכל העולם.

ויתן לך האלקים — ברכה בשם אלקים; ויברך אלקים את יצחק

לפני העיון

יצחק מברך את יעקב בטל ובשמני הארץ, והברכה פותחת בשם אלקים: "ויתן לך האלקים". הרבותינו נשיאינו שאלו מדוע. אלקים הוא שם הדין והצמצום; ברכה היא המשכה והשפעה, שהן משם הוי', כברכת כהנים שבכל שלשת פסוקי' נזכר הוי'. הרבי מוסיף מקרה שני של אותו דיוק: הברכה הראשונה שנתברך יצחק עצמו, מיד אחרי מות אברהם, גם היא בשם אלקים — "ויברך אלקים את יצחק בנו" — אף שבכל ברכות אברהם, ובברכות יצחק שלאחרי', נאמר הוי'. שתי ברכות חולקות שם אחד משונה, והרבי מבין מזה ששייכות הן זו לזו.

עמ׳ שלט **ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ וגו'**[1] — בראשית כז, כח: השורה הראשונה של ברכת יצחק ליעקב, **וידוע הדיוק בזה**[2] — שאלת תורת חיים, אור התורה ומאמרי אדמו"ר מוהרש"ב תרנ"ד ותרס"ו, **הרי כל הברכות הם משם הוי', דשם אלקים הוא מדת הדין והצמצום והברכות שענינם הוא המשכה והשפעה הם משם הוי', וכמו ברכת כהנים שבכל ג' הפסוקים**[3] — יברכך הוי', יאר הוי', ישא הוי' **נזכר שם הוי', ובברכה זו אומר ויתן לך האלקים. ויש להוסיף, שדיוק זה (שגבי ברכה נזכר שם אלקים) הוא גם בברכה הראשונה שנתברך יצחק אחרי מות אברהם דכתיב בה**[4] **ויברך אלקים את יצחק בנו. דבכל הברכות שברך הקב"ה את אברהם**[5] **[וגם בהברכות שברך את יצחק שלאח"ז**[6]] — בגרר ובבאר שבע **נאמר שם הוי', ומזה משמע, דברכה הראשונה שברך את יצחק שנאמר בה ויברך אלקים והברכה שברך יצחק ויתן לך האלקים שייכות זל"ז.**

עיון

הוי' ואלקים — חסד ודין

בלשון החסידות שני השמות הם שני אופני יחס של הקב"ה אל העולם. הוי', מלשון הוה ומהוה, הוא שם הגילוי: האור המהוה את העולמות ונמשך בתוכם. אלקים, בגימטריא הטבע, הוא שם ההעלם: הצמצום והמסך שעל ידם נראה העולם כדבר בפני עצמו. ברכה היא בעצם המשכה, ולכן תמהו הרבותינו שברכת יצחק פותחת בשם המסך. תשובת המאמר לא תהי' שאלקים כאן פירושו אחר, אלא שכח הצמצום, הגבורות, יכול להיות מקור להשפעה גדולה מזו של החסד.

עיון

שתי ברכות, שם אחד

תוספת הרבי היא קריאה בתורה כולה. הקב"ה ברך את אברהם פעמים רבות, ותמיד בשם הוי'. את יצחק ברך לאחר מכן בהוי'. היוצא מן הכלל האחד הוא הברכה שמיד אחרי מות אברהם, והיא באותו שם שבברכת יצחק ליעקב. המאמר רואה בדיוק המשותף מפתח: מה שיבאר את האחת יבאר את השני', והשייכות ביניהן תתברר כנקודת המאמר כולו.

בעבודת ה' · כסלו ה'תשפ"ז

השאלה היא שאלת קורא: מי ששם לב שהתורה מדייקת בשמותי' ואינו מניח ליוצא מן הכלל לעבור. ההרגל הזה עצמו עבודה הוא. המאמר מראה איך קוראים חומש מתוך הנחה שמלה משונה היא פתח. לפני שבת תולדות, לקרוא את ברכת יצחק לאט ולהבחין בשם. שאר המאמר הוא מה שקורה כשאין מרפים ממנו.

תמצית

ברכת יצחק ליעקב פותחת בשם אלקים, שם הדין, אף שברכה שייכת להוי׳. אותו דיוק חוזר פעם נוספת, בברכה הראשונה שברך הקב״ה את יצחק אחרי מות אברהם. שתי הברכות שייכות זו לזו.

סעיף ב׳

ההשפעה מהגבורות גדולה יותר; יצחק הוא גבורה

לפני העיון

סידור אדמו״ר הזקן, במאמר על תקיעת שופר, נותן את הכלל. חסד קר בטבעו, והנמשך ממנו במדה. גבורה חמה, והנמשך ממנה בא בתגבורת, בלי גבול. לכן יצחק, שהוא גבורה, יכול הי׳ לברך בטל השמים ושמני הארץ, ברכות שלא מצינו לא באברהם ולא ביעקב. הרבי מחיל זאת על הדיוק הראשון: בחיי אברהם האיר החסד, ואחרי מותו היתה ההנהגה, גם למעלה, על פי מדת יצחק, והברכות נמשכו מגבורות דשם אלקים, נעלות מברכות החסד. והדיוק השני הוא אותו דבר: ״ויתן לך האלקים״ פירושו שההשפעה תהי׳ בריבוי ובתגבורת.

ב) ויש לומר נקודת הביאור בזה ע״פ המבואר בסידור (עם דא״ח) שער התקיעות[7] — מאמר אדמו״ר הזקן ״להבין ענין תקיעת שופר ע״פ כוונת הבעש״ט״, **שההשפעה הנמשכת מהגבורות היא גדולה יותר מההשפעה הנמשכת מהחסדים. כי חסדים הם בטבע הקרירות ולכן ההשפעה מהם היא בהגבלה, משא״כ הגבורות שהם בחמימות, ההשפעה מהם היא באופן של תגבורת, ועד לריבוי בלי גבול. ועפ״ז מבאר שם שדוקא יצחק ברך ברכות נעלות כאלו (מטל השמים ומשמני הארץ וגו׳), שלא מצינו ברכות כאלה לא באברהם ולא ביעקב, כי יצחק הוא גבורה**[8] — כאברהם חסד, **ולכן הברכות דיצחק הם בריבוי גדול. ועפ״ז יש לומר פירוש הכתוב**[4] **ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלקים את יצחק בנו, דבחיי אברהם (בחינת חסד**[8]**) האיר בחינת החסד דלמעלה, ולאחרי מות אברהם, שאז היתה ההנהגה (כולל ההנהגה דלמעלה) ע״פ מדתו של יצחק, גבורה, נמשכו הברכות מהגבורות דשם אלקים**[9] — ובסידור שם: גבורות דיצחק הנמתקות בחסדים דאברהם, ולכן ״את יצחק בנו״ **שהם ברכות נעלות יותר מהברכות הנמשכות מהחסדים. וזהו גם שבברכת יצחק ליעקב כתיב ויתן לך האלקים, שההשפעה תהי׳ בריבוי ובתגבורת.**

עיון

חסדים — קרירות; גבורות — חמימות

משל הסידור גשמי. חסד הוא מים, קרים, והמים זורמים בשוה בערוץ הניתן להם; גבורה היא אש, חמה, והאש אינה נשארת בגבולותי׳. באדם, אהבה נותנת מה שהאהוב יכול לקבל; להט נותן הכל בבת אחת. בספירות, החסד מודד את השפעתו למקבל, והגבורה, משנתהפכה לנתינה, נותנת בלי מדה. מזה מסיק הסידור שיצחק, אבי הגבורה, ברך את הברכות הגדולות שבחומש. כל בנין המאמר עומד על ההיפוך האחד הזה: המדה שבדרך כלל מונעת היא, כשהיא נותנת, הנותנת הגדולה.

עיון

ולאחרי מות אברהם — הנהגה ע״פ מדתו של יצחק

החסידות קוראת את האבות כמדות שהם מגלמים, ואת ימי חייהם כתקופות שבהן שלטו המדות ההן. בחיי אברהם שלט החסד, למעלה כלמטה. במותו עברה ההנהגה לגבורה דיצחק, ולכן הברכה הראשונה שאחרי אותו רגע היא מאלקים, מן הגבורות, וגדולה היא. הערה 9 מוסיפה את סייג הסידור: גבורות דיצחק נותנות רק לאחר שנמתקו בחסדים דאברהם, ולכן אומר הכתוב ״את יצחק בנו״.

בעבודת ה' · כסלו ה'תשפ"ז

רובנו רוצים את ברכותינו מן החסד, וקוראים את התקופות הקשות בחיים כמניעה. כלל הסידור אומר שההפך יכול להיות אמת: מה שבא דרך גבורה, דרך קפדנות, משמעת וחום, הוא התגבורת שהחסד אינו יכול לתת. מי שלומד בעמל, נותן במשמעת ומתפלל באש מקבל במדה אחרת. אין זה הופך את הקושי לטוב מצד עצמו. זה הופך את השאלה, כשגבורה היא אופן היום, למה היא נותנת.

תמצית

מן הסידור: ההשפעה מגבורות גדולה מזו שמחסדים, כי חסד קר ומדוד וגבורה חמה ובתגבורת. לכן יצחק, שהוא גבורה, ברך את הברכות הגדולות; לכן אחרי מות אברהם באה הברכה מאלקים; ולכן "ויתן לך האלקים" פירושו ריבוי.

סעיף ג׳

ברכת יצחק נעלית יותר; היתה נמשכת גם בלי ברכה

לפני העיון

שתי הברכות שייכות זו לזו, אך אינן שוות. הברכה שברך אלקים את יצחק היתה מגיעה לבניו מעצמה, גם בלא שיברכם. רש״י שם אומר כן: אברהם נתיירא לברך את יצחק מפני שצפה את עשו, ואמר יבוא בעל הברכות ויברך את אשר ייטב בעיניו, ובא הקב״ה וברכו. אילו ברך אברהם את יצחק, היתה הברכה נמשכת גם לעשו מאליי; וכך ברכת אלקים ליצחק נמשכה לשני בניו, גם לעשו. ברכת יצחק ליעקב נעלית מזה. לכן יעקב, איש תם, עשה דברים שלא כדרכו, ענייני מרמה שאדמו״ר מוהריי״צ קורא להם מסירת נפש ממש, כדי לקבלה. את הברכה הראשונה כבר הי׳ לו בירושה. את זו לא.

ג) והנה הברכה שברך יצחק ויתן לך האלקים היא ברכה נעלית יותר מהברכה דויברך אלקים את יצחק בנו. שהרי הברכה שנתברך יצחק מאלקים היתה נמשכת לבניו גם אם לא הי׳ מברכם, וכפירוש רש״י עה״פ[10] — חיי שרה כה, יא **ויברך אלקים את יצחק בנו, שאברהם נתיירא לברך את יצחק מפני שצפה את עשו יוצא ממנו, אמר יבוא בעל הברכות ויברך את אשר ייטב בעיניו ובא הקב״ה וברכו. דמזה מובן, דכמו שבאם הי׳ אברהם מברך את יצחק, היתה נמשכת הברכה גם לעשו גם אם לא הי׳ מברכו, כמו״כ הוא גם בנוגע להברכה שברך אלקים את יצחק, דברכה זו נמשכה מעצמה לשני בניו, גם לעשו. והברכה שברך יצחק ויתן לך האלקים מטל השמים וגו׳ היא ברכה נעלית יותר. וזהו גם מה שיעקב השתדל ביותר ועשה כמה ענינים שלא כדרכו**[11] — ענייני מרמה, היפך טבעו של ״איש תם״; אדמו״ר מוהריי״צ קורא לזה מסירת נפש ממש **בכדי לקבל הברכות, אף שהברכה דויברך אלקים את יצחק היתה נמשכת אליו מעצמה, כי הברכה ויתן לך האלקים מטל השמים וגו׳ היא נעלית יותר מהברכה דויברך אלקים את יצחק.**

עיון

יבוא בעל הברכות ויברך

רש״י על בראשית כה, יא, מן המדרש: אברהם החזיק בברכות ולא מסרן ליצחק, מפני שראה שעשו יצא ממנו, וברכה הניתנת לאב מגיעה לכל בניו. התנחומא מספר זאת במשל: אריס מוצא אילן של סם חיים ואילן של סם המות דבוקים זה לזה ומניחם לבעל הפרדס. הרבי מוציא את המשתמע מרש״י: ברכת ה׳ ליצחק, כברכת אב, נמשכה לשני הבנים. לעשו היתה. לא היא הדבר שיעקב הי׳ צריך להילחם עליו.

עיון

שלא כדרכו — מס״נ ממש

יעקב ״איש תם יושב אהלים״. ללבוש את בגדי עשו ולומר ״אנכי עשו בכורך״ הי׳, בשבילו, פגיעה במי שהוא, ואדמו״ר מוהריי״צ (סה״מ תש״ג) קורא לזה מסירת נפש ממש. המאמר קורא את המאמץ כראי׳: אדם אינו מוותר על טבעו בשביל דבר שכבר יש לו. מרמת יעקב מוכיחה שברכת יצחק הוסיפה דבר שחסר בברכת הירושה, והסעיפים הבאים אומרים מהו.

בעבודת ה' · כסלו ה'תשפ"ז

יש ברכה הבאה מלידה, לכל בני המשפחה, וברכה שצריך ללכת אחרי. הראשונה אמיתית, והמאמר אינו מזלזל בה: לעשו היתה. השני עולה במחיר, וליעקב עלתה בתמימותו הנוחה. השאלה המעשית היא אילו ברכות בחיי אדם הן מן הסוג הראשון, מתקבלות ונשכחות, ואילו מן השני, שבשבילן הי עושה את שלא כדרכו.

תמצית

ברכת ה' ליצחק נמשכה לשני הבנים מעצמה, גם לעשו, כמשתמע מסיפור רש"י על פחד אברהם. ברכת יצחק ליעקב נעלית יותר, ולכן יעקב, איש תם, עשה את שלא כדרכו כדי לקבלה.

סעיף ד׳

יצחק רצה לברך את עשו — הניצוצות שבו; הבירור ע״י יעקב דוקא

לפני העיון

תורה אור על פרשתנו, בד״ה ראה ריח בני, מבאר מה עשה יצחק. הוא ידע שאין שם שמים שגור בפיו של עשו, ובכל זאת רצה לברכו, כי ראה בעשו ניצוצות דקדושה גבוהים מאד, ורצה להמשיך עליו אור עליון שיברר אותם. הבע״י היתה הכלי. אילו הגיע האור ההוא לעשו ישירות, שלא על ידי יעקב, הי׳ קורה אחד משני דברים: האור הי׳ נבלע בו, או שמציאותו היתה מתבטלת. כדי שהניצוצות יתבררו ועשו יישאר, הבירור הי׳ צריך לעבור דרך יעקב. לכן סיבב הקב״ה שיצחק יברך את יעקב, ואורות העליונים, טל השמים ושמני הארץ, יגיעו אליו, ועל ידו יתבררו ניצוצות עשו.

ד) ויובן זה בהקדים המבואר בתו״א פרשתנו[12] — ד״ה ראה ריח בני, עם הגהות הצמח צדק באור התורה **ובכמה דרושים**[13]**, דזה שרצה יצחק לברך את עשו אף שידע שאין שם שמים שגור בפיו**[14] — רש״י כז, כא; ובמדרש: שאין עשו מזכיר שמו של הקב״ה כלל**, כי יצחק ראה שבעשו יש ניצוצות דקדושה גבוהים מאד, ולכן רצה לברכו, להמשיך עליו אור עליון, שעי״ז יתבררו הניצוצות שבו. אלא, שבאם הי׳ נמשך אור זה על עשו (שלא ע״י יעקב) הי׳ באחד משני פנים, או שהי׳ נבלע בו או שהיתה מתבטלת מציאותו.** לשון תורה אור: ״בלע ח״ו כמקדם או שלא יהיה מבחי׳ עשו כלום״ **ובכדי שיהי׳ הבירור דעשו הוא ע״י יעקב דוקא. ולכן סיבב הקב״ה שיצחק יברך את יעקב והמשכת אורות העליונים (טל השמים ומשמני הארץ) תהי׳ ליעקב, שעי״ז יברר את הניצוצות שבעשו.**

עיון

ניצוצות דקדושה גבוהים מאד

תורה אור נוקב בשמותיהם: רבי מאיר, אונקלוס, שמעי׳ ואבטליון, עובדי׳, הגרים והחכמים הגדולים שיצאו מעשו. עשו שאל את אביו איך מעשרין את התבן; השאלה באה ממקום אמיתי בו, קדושה מקיפה שלא הגיעה פנימה. יצחק, שראה מלמעלה למטה, ראה את האור שסביב עשו ורצה לשפוך אור נוסף כדי שהניצוצות יימשכו החוצה, כשמש השואבת לחלוחית מן הארץ. הוא לא טעה בפיו של עשו. הוא הושיט יד למה שבתוכו.

עיון

או שהי׳ נבלע בו או שהיתה מתבטלת מציאותו

תורה אור מציג את הדילמה. אור הנשפך ישירות לכלי בלתי מבורר או נעלם בתוכו, מזין את הקליפה, כחיות הסט״א הנבלעת ובלתי מורגשת, או מכריע את הכלי ולא נשאר ממנו כלום. אף אחד מהם אינו בירור, שפירושו שהניצוצות הקדושים נמשכים החוצה והכלי נהפך לטוב. לשם כך צריך כלי דקדושה באמצע, וזהו יעקב, מדת התפארת, שבו נכללים כל האורות והוא יורד לימות החול להעלות את שבהם.

בעבודת ה׳ · כסלו ה׳תשפ״ז

טעותו של יצחק, אם טעות היתה, היתה טעות של אב: ראה את הטוב שבבנו ורצה לתת לו הכל בבת אחת. המאמר אומר שהאינסטינקט הי׳ נכון והשיטה לא. אור המגיע לאדם בלתי מוכן או נבלע באנוכיותו או שובר אותו; הוא צריך לבוא דרך יעקב, דרך צינור שהוא עצמו מבורר. למי שמלמד או מחנך ילדים העיקרון מוגדר: השאלה אינה רק כמה אור לתת אלא דרך מה.

תמצית

יצחק רצה לברך את עשו כי ראה בו ניצוצות גבוהים מאד ורצה להמשיך אור שיבררם. ניתן ישירות, האור ה' נבלע בעשו או מבטל אותו. לכן סיבב הקב"ה שהאורות יגיעו ליעקב, שיברר את ניצוצות עשו.

סעיף ה׳

הקליפות במספר י״א; המקיף שלמעלה מע״ס — עתיק; טלא דעתיקא

לפני העיון

איזה אור מברר ניצוצות שבידי הסט״א? תורה אור עונה במספר. הקדושה מונה עשר, ״עשר ולא תשע, עשר ולא אחד עשר״. לסט״א י״א כתרין דמסאבותא, ובקטורת היו י״א סממנים לבררם. מדוע י״א? מפני שהסט״א מונה את חיותה כתוספת. בקדושה חיות הע״ס נמשכת בפנימיותן ומתאחדת עמהן, ולכן אינה נמנית לבד; בסט״א החיות מובדלת, שאילו נכנסה היתה נבלעת וחדלה להיות חיות, ולכן נמנית כאחד עשר. ואז הרבי הופך את המראה. אם לסט״א יש י״א המובדל מן העשר, יש לקדושה לעומתו: מדריגה שלמעלה מע״ס ומובדלת מהן. אלא שבקדושה מדריגה זו אינה חיותן; היא ענין לעצמו, המקיף, ולכן אינה נמנית עמהן, ״אנת הוא חד ולא בחושבן״. בירור י״א הכתרין הוא אפוא על ידי המשכת המקיף הבלתי נמנה הזה, בחינת עתיק. וזו המלה הראשונה שבברכת יצחק: טל, טלא דעתיקא.

ה) ולהבין מהי הבחינה דאורות העליונים שעל ידם מתבררים הניצוצות, יובן זה מהמבואר בתו״א שם ובדרושים הנ״ל[15], שהקליפות הם במספר י״א. דבקדושה הוא מספר עשר, עשר ולא תשע עשר ולא אחד עשר[16] — ספר יצירה, **משא״כ בסט״א יש י״א כתרין דמסאבותא[17]** — ובתורה אור: הלבונה שבסממנים היא המקיף המחי׳ אותם. **וזהו גם שבקטורת היו י״א סממנים, בכדי לברר את הי״א כתרין דמסאבותא. וזה שהסט״א היא במספר י״א, הוא, כי מונים גם את החיות שמחי׳ אותם. דבקדושה החיות של הע״ס [ועד״ז כל ענין שבקדושה, שכל ענין הוא במספר עשר[18]]** — פרדס שער ב׳ **נמשך בפנימיותם ומתאחד עמהם, ולכן אינו נמנה בפני עצמו. משא״כ בסט״א, החיות שמחי׳ אותם מובדל מהם [דאם הי׳ נמשך בתוכם בפנימיותם הי׳ מובלע בהם ולא הי׳ בחינת חיות], ולכן הוא נחשב בפני עצמו.**

והנה הסט״א היא לעומת זה דקדושה. ומזה מובן, דזה שבלעו״ז יש בחינה הי״א שמובדלת מהעשר, יש גם בקדושה לעו״ז, שישנה מדריגה שלמעלה מהע״ס ומובדלת מהם. [אלא שבקדושה, בחינה זו אינה החיות של הע״ס [דהחיות של הע״ס מתלבש בתוכם ומתאחד עמהם כנ״ל. ובחינת המקיף שלמעלה מהע״ס הוא ענין לעצמו[19]] — ולא כבסט״א, שהמקיף הוא חיותם **ולכן אינה נמנית עמהם, אנת הוא חד ולא בחושבן[20]** — פתח אליהו, **משא״כ בסט״א, שבחינת המקיף הוא החיות שלהם, צריך לכלול גם את המקיף במספרם (כי בלי המקיף אין להם חיות[21]), ולכן הם במספר י״א]. ועפ״ז מובן, שהבירור די״א כתרין דמסאבותא הוא ע״י המשכת המקיף שלמעלה מע״ס, שאינו נמנה עמהם (בחינת עתיק[22]), דוגמת בחינה הי״א שבסט״א שהיא מובדלת מהם כנ״ל. וזהו ויתן לך האלקים מטל השמים, דענין הראשון שבברכת יצחק הוא טל, טלא דעתיקא[23]** — לשון הזהר: ״טל עלאה דנגיד מעתיק יומין״, **כי בכדי לברר הניצוצות שבעשו הוא ע״י המשכת בחינת עתיק, כנ״ל.**

עיון

י״א סממני הקטורת — י״א כתרין דמסאבותא

תורה אור על פרשתנו מבאר כך את הקטורת. לקדושה עשר ספירות שחיותן בפנימיותן; הן בטלות, כצבא השמים המשתחוים מפני שמרגישים את החיות שמקבלים. הקליפות מקבלות מאותן עשר, אבל החיות מגיעה אליהן ״בסוד גלות״, נבלעת ובלתי מורגשת, ולכן אינן בטלות; הן מגביהות עצמן כנשר בחוצפה. ואיך הן חיות? על ידי אור מקיף מלמעלה שאינו נבלע, שתורה אור מזהה עם הלבונה שבי״א הסממנים. המקיף ההוא הוא האחד עשר. הקטורת כנגד כל אחד מן הי״א, והסם האחד עשר מגיע לכתר האחד עשר.

עיון

אנת הוא חד ולא בחושבן

פתח אליהו, הקטע מתקוני זהר הנאמר לפני מנחה בערב שבת, פותח: רבון עלמין, אנת הוא חד ולא בחושבן; אנת הוא דאפיקת עשר תיקונין וקרינן לון עשר ספירן. דיוק המאמר הוא בסוגריים. גם לקדושה יש דבר שלמעלה מן העשר, המקיף, עתיק, אבל אינו חיות העשר; לעשר חיותן בפנימיותן. ולכן האחד עשר דקדושה אינו אחד עשר כלל. הוא "לא בחושבן". וזה בדיוק מה שמכשיר אותו להתמודד עם האחד עשר של הסט"א, שהוא בחושבן מפני שמוכרח להיות.

טבלה · עשר ואחד עשר — סעיף ה׳

לא בחושבן — עתיק המקיף שלמעלה מן העשר; ענין לעצמו, לא חיותן	קדושה: בלתי נמנה. טלא דעתיקא
עשר ספירות חיותן נמשכת בפנימיותן ומתאחדת עמהן	בטלות: מרגישות את החיות שמקבלות
▼ האור הבלתי נמנה מברר את האחד עשר הנמנה ▼	
הכתר האחד עשר — המקיף מובדל מן העשר כי בפנים ה״ נבלע; נמנה כי הוא חיותם	סט"א: נמנה. הלבונה
י׳ כתרין דמסאבותא מקבלים חיות "בסוד גלות", בלתי מורגשת; מגביהים עצמם כנשר	עשרה סממנים כנגד עשרה כתרין

בעבודת ה׳ · כסלו ה׳תשפ״ז

המאמר נותן אבחנה למה קדוש בחיי הפנים של אדם ומה לא. בקדושה האנרגי׳ בתוך המעשה והמעשה ענו; בסט"א האנרגי׳ עומדת מחוץ למעשה, כדבר נפרד שיש למנותו, והמעשה חצוף. מצוה שחיותה בתוכה אינה צריכה להכריז על עצמה. דבר הנעשה בשביל החיות שהוא מביא לעושהו, תשומת הלב, המנין, הוא אחד עשר. התרופה שהמאמר נוקב בה היא אור שאינו בחושבן כלל, שפירושו למעשה עבודה בלי עין על החשבון.

תמצית

הקדושה מונה עשר, הסט"א אחד עשר, מפני שחיותה עומדת מחוצה לה ונמנית. גם לקדושה יש מדריגה שלמעלה מן העשר, המקיף, עתיק, אבל אינה חיותן ולכן אינה נמנית, "חד ולא בחושבן". המשכתה מבררת את י"א הכתרין. זהו הטל שבברכת יצחק, טלא דעתיקא.

סעיף ו׳

המשכת עתיק למטה — ע״י עצמות אוא״ס; האלקים — העלם העצמי; יגיעה בתורה

לפני העיון

עתיק מצד עצמו אינו יכול לרדת. עצם שמו פירושו נעתק: הוא מובדל מסדר ההשתלשלות, ודבר שגדרו מובדל אינו יכול להימשך למקום שהוא מובדל ממנו. כדי שעתיק יירד עד לברר ניצוצות שבידי הסט״א, ההמשכה צריכה לבוא מעצמות אור אין סוף, שלמעלה מעתיק ואינו מוגדר בשום גדר. זהו העילוי של ברכת יצחק על הברכה שברך אותו אלקים: ברכת יצחק היא שההמשכה תגיע למטה, לברר ניצוצות עשו, והמשכה כזו היא מן העצמות. לכן אומר הכתוב ״האלקים״, בה׳ הידיעה: העלם העצמי דאין סוף, שמשם כח הבירורים. חציו השני של הסעיף מחיל זאת על המדרש הקורא את הברכה על התורה: טל זו מקרא, שמני הארץ זו משנה, דגן זה תלמוד. למה לברך את יעקב בתורה, שישראל היו מקבלים בלאו הכי, שהרי הבריאה הותנתה בה? מפני שהברכה היא על יגיעה בתורה, המגיעה למעלה מן התורה כפי שהיא מצד עצמה, חכמתו של הקב״ה וחכמה סתימאה שלמעלה ממנה, עד להעלם העצמי, ״עין לא ראתה אלקים זולתך״.

ו) והנה בכדי שתהי׳ המשכת עתיק למטה ועד שעי״ז יהי׳ בירור הניצוצות שבסט״א, הוא דוקא ע״י המשכת עצמות אוא״ס שלמעלה גם מעתיק. דעתיק מצד עצמו, מכיון שענינו הוא שהוא נעתק ומובדל מהשתלשלות (עתיק מלשון נעתק[24] — ״המעתיק הרים״, נעתק ונבדל מן הימים שהם סדר ההשתלשלות**), אא״פ שיומשך למטה, ובכדי שיומשך למטה הוא דוקא ע״י עצמות אוא״ס שאינו מוגדר בשום גדר. ועפ״ז יובן העילוי והחידוש דברכת יצחק ויתן לך האלקים גו׳ על ויברך אלקים את יצחק, כי הברכה ויתן לך האלקים היא שתהי׳ ההמשכה למטה לברר את הניצוצות שבעשו, והמשכה זו היא מעצמות אוא״ס, כנ״ל. וזהו ויתן לך האלקים (האלקים בה׳ הידיעה), בחינת העלם העצמי דא״ס, שמשם הוא כח הבירורים**[25] — לשון אדמו״ר מוהרש״ב בהמשך תרס״ו.

וזהו[26] **מה דאיתא במדרש**[27] — בראשית רבה סו, ג **מטל השמים זו מקרא ומשמני הארץ זו משנה דגן זה תלמוד וכו׳, דלכאורה אינו מובן, הרי גם לולי ברכת יצחק היתה התורה ניתנת לישראל, שהרי כוונת הבריאה היתה בשביל שישראל יקבלו את התורה ותנאי התנה הקב״ה עם מעשה בראשית כו׳ אם ישראל מקבלים התורה כו׳**[28] — שבת פח, א: ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו**, ומהו שברכו בתורה. וידוע הביאור בזה, דברכת יצחק היתה על ענין היגיעה בתורה שעי״ז מגיעים למעלה מבחינת התורה כמו שהיא מצד עצמה. דהתורה מצד עצמה היא חכמתו של הקב״ה, ולמעלה יותר – חכמה סתימאה** — החכמה שבכתר**, וע״י היגיעה בתורה, יגיעה בדרך אור חוזר, מגיעים להעלם העצמי (דתורה), עין**[29] **לא ראתה אלקים זולתך.**

ישעי׳ סד, ג

עיון

עתיק מלשון נעתק

לקוטי תורה קורא את השם: עתיק יומין, מלשון ״המעתיק הרים״, שנעתק ונבדל מן הימים, המדות המרכיבות את סדר ההשתלשלות. המאמר מסיק מסקנה שאינה מובנת מאליה. מדריגה שזהותה היא הבדלה אינה יכולה, כשלעצמה, להיכנס לעולם הימים; להורידה צריך דבר שאינו מוגדר אפילו כמובדל. זוהי העצמות, ״שאינו מוגדר בשום גדר״. רק מה שאין לו גבול יכול לשאת את הבלתי מוגבל מעבר לגבול.

עיון

יגיעה בדרך אור חוזר

תורה הניתנת מלמעלה היא אור ישר; היא יורדת כחכמתו של הקב"ה אל השכל. יגיעה בתורה, מאמץ הלומד להתאמץ מעבר למה שהוא מחזיק בקלות, היא אור חוזר, מלמטה למעלה, ואור חוזר מגיע גבוה ממקור האור הישר: מעבר לתורה כחכמה, מעבר לחכמה סתימאה, אל העלם העצמות. המשך תרס"ו קושר זאת לברכת יצחק מפני שיצחק גבורה ויגיעה גבורה. ישראל היו מקבלים תורה בלאו הכי. מה שהוסיפה הברכה הוא שעמל בה מגיע למקום שהכתוב קורא "עין לא ראתה".

בעבודת ה' · כסלו ה'תשפ"ז

שני דברים בסעיף זה הם ללומד. ראשית, שהתורה שהיתה לך בלאו הכי, הירושה, אינה תורת הברכה; הברכה היא בזיעה. שנית, שהזיעה אינה מחיר המשולם בעד הבנה אלא הדבר עצמו: ההתאמצות היא המגיעה מעבר להבנה. סדר לימוד קל הוא מקרא, משנה, תלמוד, הטל והשמן והדגן. אותו סדר עם מאמץ בתוכו הוא הברכה.

תמצית

עתיק, שפירושו נעתק, אינו יכול לרדת מעצמו; רק העצמות, שאינו מוגדר בשום גדר, יכול להורידו. זו גדולת ברכת יצחק: המשכה מן העצמות לברר ניצוצות עשו, "האלקים", העלם העצמי. קריאת המדרש את הברכה על התורה פירושה יגיעה בתורה, המגיעה מעבר לתורה עצמה עד "עין לא ראתה".

סעיף ז׳

עתיק נמשך בפנימיות הע״ס; יתן ויחזור ויתן; עד בנין ביהמ״ק השלישי

לפני העיון

הסעיף האחרון מוסיף צעד שהמאמרים הקודמים מכינים והרבי אומר. מפני שהסט״א מונה את המקיף שלה במספרה, האחד עשר שלה בתוך חשבונה; ולכן כשמתבררים י״א הכתרין, נעשה כמותו בקדושה: עתיק, שאינו בחושבן הספירות, נמשך בע״ס בפנימיותן. זה חידוש גדול מירידת עתיק לתת כח לבירור, שהיא רק נתינת כח מבחוץ. ובהמשכה פנימית זו מתגלה העצמות, שאינו מוגדר בשום גדר, עוד יותר. רש״י, מן המדרש, קורא ״ויתן לך״ — ״יתן ויחזור ויתן״. הנתינה הראשונה היא העלם העצמי הנמשך לברר; השני׳ היא המשכת וגילוי העצמות שהבירור עצמו פועל. ואז מתקיימת הברכה בכל המובנים: מקרא, משנה ותלמוד, וטל ושמני הארץ כפשוטם, טל שאינו נעצר, בתכלית ההרחבה, עד בנין בית המקדש השלישי, הבית שיעקב קרא לו שם, שממנו אורה יוצאת לכל העולם, שהעולם כולו נעשה דירה לו יתברך.

ז) ויש להוסיף, דמכיון שבסט״א הוא במספר י״א, היינו שגם המקיף נכלל בהמספר, לפי שהוא החיות שמחי׳ אותם כנ״ל, לכן, ע״י בירור הי״א כתרין דמסאבותא, נעשה עד״ז גם בקדושה, שגם בחינת עתיק (שהיא לא בחושבן הספירות) נמשכת בהע״ס בפנימיותם[30] — ולא רק כנתינת כח מבחוץ. **וענין זה הוא חידוש גדול יותר מההמשכה דעתיק לברר בירורים (שההמשכה למטה היא רק נתינת כח). ומזה מובן, שבענין זה (המשך עתיק בהע״ס בפנימיותם, שנעשה ע״י עבודת הבירורים) מתגלה גם העצמות (שאינו מוגדר בשום גדר) עוד יותר**[31] — ובלשון תרס״ו: ״וע״י הבירורים יהי׳ גילוי בחי׳ העלם העצמי״. **וזהו ויתן לך, יתן ויחזור ויתן**[32] — רש״י, מבראשית רבה, **דנתינה הראשונה היא המשכת העלם העצמי (ויתן לך האלקים) בכדי לברר בירורים, וזה שיחזור ויתן, הוא המשכת וגילוי העצמי שנעשה ע״י עבודת הבירורים.**

וע״י ויתן לך האלקים, המשכת העלם העצמי בשני אופנים הנ״ל (יתן ויחזור ויתן), נמשך גם מטל השמים ומשמני הארץ וגו׳, מקרא משנה וכו׳, וגם מטל השמים כפשוטו, דטל לא מיעצר[33] — תענית ג, א **(ובפרט שמלכתחילה אין סלקא דעתך לעכב ח״ו), וכן משמני הארץ ורוב דגן ותירוש כפשוטם, ובתכלית ההרחבה, ועד לבנין בית המקדש השלישי, יעקב שקראו בית**[34] — פסחים פח, א: לא כאברהם שכתוב בו הר, ולא כיצחק שכתוב בו שדה, **ומשם אורה יוצאת לכל העולם כולו**[35] — חלונות המקדש, צרים מבפנים ורחבים מבחוץ, להוציא אורה לעולם, **שעושים את כל העולם דירה לו יתברך.**

עיון

המשכת עתיק בהע״ס בפנימיותם

המאמר מבחין בשני אופנים שבהם עתיק יכול להתייחס לע״ס. הוא יכול לתת להן כח מבחוץ, כאור מקיף הנותן כח לכלי לעשות מלאכה שלא הי׳ יכול לבדו; זה מה שהבירור דורש, וכבר גדול הוא. או שהוא יכול להיכנס בהן בפנימיות, כך שהבלתי נמנה נעשה חיות פנימית של הנמנה. השני, אומר הרבי, הוא מה שעבודת הבירורים פועלת, במין סימטרי׳ עם הסט״א: הסט״א נושאת את המקיף שלה בתוך חשבונה, וכשהיא מתבררת מקבלת הקדושה כמותו. ובמקום שעתיק נכנס בפנימיות, העצמות שהורידו מתגלה יותר, מפני שרק העצמות יכול הי׳ לעשות זאת.

עיון

יעקב שקראו בית

פסחים פח, א: האומות יאמרו לכו ונעלה אל הר ה', אל בית אלקי יעקב; לא כאברהם שכתוב בו הר, ולא כיצחק שכתוב בו שדה, אלא כיעקב שקראו בית. הר הוא פרא, שדה מעובד, בית — גרים בו. המאמר מסיים שם מפני שבית הוא פשוטה של "דירה לו יתברך בתחתונים", ומפני שחלונות המקדש, אומר המדרש, נעשו צרים מבפנים ורחבים מבחוץ, לא להכניס אורה אלא להוציאה. ברכת יצחק, הנמשכת דרך יעקב, מסתיימת כאור לעולם כולו.

טבלה · יתן ויחזור ויתן — סעיפים ו׳–ז׳

ראשונה · ויתן לך האלקים	על ידי · עבודת הבירורים	ויחזור · ויחזור ויתן
הכח לברר	**העבודה**	**הגילוי**
העלם העצמי נמשך כדי שעתיק, שאינו יורד לבדו, יגיע למטה לברר ניצוצות עשו. נתינת כח מבחוץ.	דרך יעקב, לא ישירות: אור הניתן לעשו ישר נבלע או מבטלו. יגיעה בתורה, אור חוזר, מגיעה מעבר לתורה עצמה.	עתיק נכנס בפנימיות הע"ס, והעצמות מתגלה יותר. טל, דגן ותירוש כפשוטם; בית המקדש השלישי, ביתו של יעקב; אורה לכל העולם.

בעבודת ה' · כסלו ה'תשפ"ז

לברכה יש סדר: תחילה הכח לברר, ואחר כך, דרך הבירור, הגילוי. אדם אינו יכול להתחיל מן השני. עבודת כסלו, חודש הגאולה ששבת זו פותחת, היא הנתינה הראשונה: הבירור הרגיל של יום, של גוף, של עסק, של פרשה הנלמדת בעמל. הבטחת המאמר היא שעבודה זו אינה רק שכר עצמה; היא מביאה את הנתינה השני, שבה מה שהי' בחוץ נכנס פנימה, והעצמות מראה עצמו יותר משהראה לפני העבודה. וסוף הברכה פשוט: טל, דגן, תירוש, ובית.

תמצית

בירור י"א הכתרין ממשיך את עתיק בפנימיות הע"ס, חידוש גדול מנתינת כח לבירור מבחוץ, ובו מתגלה העצמות יותר. לכן "יתן ויחזור ויתן": הנתינה הראשונה היא הכח לברר, השני היא הגילוי שהבירור פועל. ואז מתקיימת הברכה בכל המובנים, עד בית המקדש השלישי, ביתו של יעקב, שממנו אורה יוצאת לכל העולם.

מילון מושגים

ויתן לך האלקים	ברכת יצחק ליעקב (בראשית כז, כח), הפותחת בשם הדין.
הוי׳ / אלקים	שם הגילוי וההמשכה, ושם הדין והצמצום; ברכה שייכת בדרך כלל לראשון.
ויברך אלקים את יצחק	ברכת ה׳ ליצחק אחרי מות אברהם (כה, יא), הברכה השני׳ בשם אלקים.
חסדים / גבורות	מדות הנתינה והמניעה; קרירות ומדה לעומת חמימות ותגבורת.
יצחק — גבורה	יצחק מגלם את מדת הגבורה, כאברהם את החסד.
בעל הברכות	לשון רש״י להקב״ה, שאברהם הניח לו לברך את יצחק.
איש תם	יעקב; מרמה היתה היפך טבעו ולכן מסירת נפש.
ניצוצות	ניצוצי קדושה שבידי הסט״א; של עשו היו גבוהים מאד.
בירור	הוצאת הניצוצות מן הקליפה בעוד הכלי נהפך לטוב.
י״א כתרין דמסאבותא	אחד עשר כתרי הטומאה; הסט״א מונה את חיותה כאחד עשר.
עשר ולא תשע, עשר ולא אחד עשר	ספר יצירה: הקדושה עשר בדיוק.
י״א סממני הקטורת	אחד עשר סממנים כנגד אחד עשר כתרין; הלבונה היא המקיף האחד עשר.
מקיף	אור שלמעלה ומחוץ לכלים; בקדושה אינו נמנה, בסט״א נמנה.
אנת הוא חד ולא בחושבן	פתח אליהו: אתה אחד ולא במנין.
עתיק	המדריגה שלמעלה מן הספירות, מלשון נעתק.
טלא דעתיקא	טל של עתיק: המלה הראשונה שבברכה, האור הבלתי נמנה המברר.
עצמות אוא״ס	עצמות אור אין סוף, שאינו מוגדר בשום גדר; הוא לבדו יכול להוריד את עתיק.
העלם העצמי	העצמות כפי שהוא נעלם אף מעצמו; לשון אדמו״ר מוהרש״ב; כאן — ״האלקים״.
יגיעה — אור חוזר	יגיעה בתורה כאור חוזר, המגיע למעלה מן התורה כפי שהיא מצד עצמה.
יתן ויחזור ויתן	רש״י: שתי הנתינות שבמאמר.
יעקב שקראו בית	פסחים פח, א: יעקב קרא למקדש בית; בית המקדש השלישי כסוף הברכה.

ההערות כפי שנדפסו — ובדיקתן

כל הערות הדפוס, כלשונן, עם תוצאת הבדיקה. ‡ — שינוי בין הדפוס לעד הדיגיטלי, או מראה מקום לבדיקה. ראשי התיבות הובאו כפי שנדפסו.

מס׳	סעיף	כפי שנדפס	בדיקה
‡*	שלט	) יצא לאור בקונטרס ראש חודש כסלו – תש״נ, ״לקראת יום הבהיר ראש חודש כסלו .. מוצש״ק מברכים כסלו שנת ה׳תש״נ״.	כמובא כמובא: הערת הפרסום שבמלוקט. ‡ אינה בקונטרס; כותרת הקונטרס בלי ״וער״ח״; וקולופון הקונטרס: ״כעין שיחה. הוגה ע״י כ״ק אדמו״ר … ונדפס בקונטרס ר״ח כסלו תש״נ״. Sefer HaMaamarim Bereishis II (torasmoshiach.com)
1	שלט	פרשתנו (תולדות) כז, כח.	נבדק נבדק: ספריא, בראשית כז, כח. Sefaria
2	שלט	ד״ה ויתן לך בתורת חיים פרשתנו (ח, סע״א). אוה״ת פרשתנו (קסא, סע״ב). רד״ה זה תרנ״ד (סה״מ תרנ״ד ע׳ סה). תרס״ו (המשך תרס״ו ע׳ פה). תרפ״ד (סה״מ תרפ״ד ע׳ קג). ה׳תש״ב (סה״מ ה׳תש״ב ע׳ 66). ועוד.	כמובא כמובא; ששת מראי המקומות לא נפתחו.
3	שלט	נשא ו, כד-כו.	נבדק נבדק: במדבר ו, כד–כו — הוי׳ בשלשת הפסוקים. Sefaria
4	שלט	חיי שרה כה, יא.	נבדק נבדק: בראשית כה, יא. Sefaria
5	שלט	ר״פ לך לך. שם יב, ז. יג, יד ואילך. ועוד. וירא כב, טז ואילך. חיי שרה כד, א.	נבדק נבדק: בראשית יב, ז; יג, יד–יז; כב, טז–יח; כד, א — בכולם הוי׳. Sefaria · Sefaria · Sefaria · Sefaria · Sefaria
6	שלט	פרשתנו כו, ב ואילך. שם, יב. כד.	נבדק נבדק: בראשית כו, ב–ה; כו, יב; כו, כד. Sefaria · Sefaria · Sefaria · Sefaria
7	שלט	בד״ה להבין ענין תק״ש ע״פ כוונת הבעש״ט – רמז, א-ב.	כמובא כמובא (סידור עם דא״ח, שער התקיעות).
8	שלט	זח״ג ג, סע״ב ואילך (ברע״מ). ז״ח ר״פ תולדות (כו, ג). ובכ״מ.	כמובא כמובא; שני מקומות הזהר לא אותרו בחיפוש.
9	שלט	ראה סידור שם, שההשפעה מהגבורות דיצחק היא דוקא לאחרי שנמתקות בהחסדים דאברהם. ועפ״ז י״ל לשון הכתוב את יצחק בנו – בנו של אברהם.	כמובא כמובא (סידור שם).
10	שלט	חיי שרה שם. וראה גם תנחומא באָבער לך לך ה. ושו״נ.	נבדק נבדק: רש״י כה, יא; תנחומא בובר לך לך ה (משל הפרדס). Sefaria (Tanchuma Buber) · Sefaria (Rashi)
11	שלט	היפך הטבע דיעקב איש תם (פרשתנו כה, כז). וראה סה״מ ה׳תש״ג ע׳ 186, דעשיית עניני מרמה ע״י יעקב איש תם, הוא ״מס״נ ממש״, ואעפ״כ עשה זה בכדי לקבל הברכות.	כמובא בראשית כה, כז נבדק; סה״מ תש״ג ע׳ 186 כמובא. Sefaria

מס׳	סעיף	כפי שנדפס	בדיקה
12	שלט	ד״ה ראה ריח בני (כ, ב ואילך). וראה הגהות הצ״צ על המאמר – באוה״ת פרשתנו קנא, ב ואילך. שם קנו, א ואילך.	**נבדק** נבדק: תו״א תולדות ד״ה ראה ריח בני (כ, ב ואילך; ספריא) — ״יבלע ח״ו כמקדם או שלא יהיה מבחי׳ עשו כלום״. אוה״ת כמובא. Sefaria (Torah Ohr, Toldos 20b)
13	שלט	ד״ה ויתן לך תרנ״ד. תרפ״ד. ה׳תש״ב. ועוד.	**כמובא** כמובא.
14	שלט	פרש״י פרשתנו כז, כא. בב״ר פרשתנו (פס״ה, יט): ״שאין עשו מזכיר שמו של הקב״ה״. ולכאורה צ״ל שכ״ה גם הכוונה בפירוש רש״י שם. כי באם נאמר שכוונת רש״י היא רק ״שאין ש״ש שגור בפיו״ (אבל לפעמים הוא מזכירו) – זה שאמר (פעם אחת) ״כי הקרה ה׳ אלקיך״ (פרשתנו שם, כ) לא הי׳ מטיל ספק אצל יצחק אם זה עשו. ולהעיר שבד״ה ויתן לך תרנ״ד (סה״מ תרנ״ד ע׳ סה) מביא מפירש״י ״דאין עשו מזכיר שם שמים״.	**נבדק** נבדק: רש״י כז, כא; ב״ר סה, יט — ״שאין עשו מזכיר שמו של הקב״ה״; כז, כ. סה״מ תרנ״ד כמובא. Sefaria (Rashi) · Sefaria · Sefaria
‡15	שלט	וראה גם ד״ה בסוכות תשבו ה׳תשמ״א ס״ג ובהנסמן שם (תו״מ סה״מ תשרי ע׳ קסה ואילך).	**כמובא** כמובא. ‡ בקונטרס: ״(סה״מ מלוקט ח״ב ע׳ קכג ואילך)״.
16	שלט	ספר יצירה פ״א מ״ד. וראה זח״ב קפז, ב. פרדס שער א (שער עשר ולא תשע) פ״ו.	**נבדק** נבדק: ספר יצירה פ״א מ״ד; פרדס שער א פ״ו (המביא את הרע״מ זח״ב קפז, ב). Sefaria · Sefaria
‡17	שלט	ראה ע״ח שער יא (שער המלכים) פי״. פע״ח שער ו (שער הקדישים) פ״ד. וראה (נוסף לתו״א ואוה״ת שם) בהנסמן בד״ה בסוכות תשבו הנ״ל הערה 48.	**כמובא** כמובא; הלשון ״א כתרין דמסאבותא נבדקה בתו״א תולדות כ, ב ובתניא פ״ו. ‡ בקונטרס: ״הערה 45״. Sefaria (Torah Ohr, Toldos 20b) · Sefaria (Tanya ch. 6)
18	שלט	פרדס שער ב (שער טעם האצילות).	**כמובא** כמובא.
19	שלט	ראה ד״ה ויתן לך תרנ״ד (סה״מ תרנ״ד ע׳ סח).	**כמובא** כמובא.
20	שלט	תקו״ז בהקדמה (״פתח אליהו״) יז, א.	**נבדק** נבדק: תקו״ז יז, א — ״דאנת הוא חד ולא בחושבן״. Sefaria
21	שלט	ראה ד״ה ויתן לך הנ״ל (סה״מ שם ע׳ סז).	**כמובא** כמובא.
22	שלט	ראה ד״ה הנ״ל שם ע׳ סח אופן הב׳.	**כמובא** כמובא.
23	שלט	זהר פרשתנו קמג, ב. תו״א פרשתנו שם (כ, ג).	**נבדק** נבדק: זהר תולדות קמג, ב — ״טל עלאה דנגיד מעתיק יומין״; תו״א כ, ג — ״טלא דעתיקא דנטיף לז״א״. Sefaria (Zohar I 143b) · Sefaria (Torah Ohr, Toldos 20c)
24	שלט	תו״א מג״א צח, רע״ג. ובכ״מ.	**כמובא** כמובא; הלשון נבדקה בלקו״ת אמור ובדרך מצותיך. Sefaria (Likkutei Torah, Emor)

מס׳	סעיף	כפי שנדפס	בדיקה
25	שלט	סד״ה ויתן לך תרס״ו (המשך תרס״ו ס״ע צג).	כמובא כמובא.
‡26	שלט	בהבא לקמן (עד סוף הסעיף) – ראה ד״ה ויתן לך תרס״ו. וראה גם ד״ה ויאמר לו יהונתן ה׳תשל״א (תו״מ סה״מ חשון ע׳ שמג ואילך).	כמובא כמובא. ‡ בקונטרס: ״(סה״מ מלוקט ח״א ע׳ קיג ואילך)״.
27	שלט	ב״ר פרשתנו פס״ו, ג.	נבדק נבדק: ב״ר סו, ג. Sefaria
28	שלט	שבת פח, א.	נבדק נבדק: שבת פח, א. Sefaria
29	שלט	ישע׳ סד, ג.	נבדק נבדק: ׳ישע׳ סד, ג. Sefaria
30	שלט	ראה עד״ז ד״ה ויתן לך תרנ״ד (סה״מ שם ע׳ סח).	כמובא כמובא.
31	שלט	להעיר מהמשך תרס״ו שם (ס״ע צג) ״ויתן לך האלקים (העלם העצמי) שיהי׳ בכחו לברר בירורים, וע״י הבירורים יהי׳ גילוי בחי׳ העלם העצמי״.	כמובא כמובא; הציטוט לא אותר בהמשך תרס״ו בחיפוש.
32	שלט	פרש״י עה״פ, מב״ר פרשתנו פס״ו, ג.	נבדק נבדק: רש״י כז, כח — ״יתן ויחזור ויתן״; ב״ר סו, ג. Sefaria · Sefaria (Rashi)
33	שלט	תענית ג, א.	נבדק נבדק: תענית ג, א. Sefaria
‡34	שלט	שבת קיח, א. פסחים פח, א.	נבדק נבדק: פסחים פח, א — ״כיעקב שקראו בית״; שבת קיח, א–ב. ‡ בקונטרס: ״שבת קיח, ב״. Sefaria · Sefaria
35	שלט	ראה ירושלמי ברכות פ״ד סוף ה״ה. ויק״ר פל״א, ז. וראה מנחות פו, ב ובפרש״י שם.	נבדק נבדק: ירושלמי ברכות פ״ד ה״ה; ויק״ר לא, ז; מנחות פו, ב ורש״י. Sefaria · Sefaria · Sefaria

מרשם בדיקת המקורות

18 מתוך 36 ההערות נפתחו ונבדקו במקורן; השאר הובאו כפי שנדפסו, וכמה מהן מאושרות על ידי ציוני הרבי עצמו במקומות אחרים. גם מקורות הביאור המשולב והעיונים נבדקו באותו אופן.

מקורות הביאור שנבדקו

ענין	היכן נבדק	
The maamar was said at the farbrengen of Shabbos Parshas Toldos, Mevarchim and Erev Rosh Chodesh Kislev 5728, and edited by the Rebbe for Kuntres Rosh Chodesh Kislev 5750; the kuntres is marked מוגה.	Sefer HaMaamarim Bereishis II (torasmoshiach.com), section ו: the foreword of Motzaei Shabbos Mevarchim Kislev 5750 and the closing note ... כעין שיחה. הוגה ע״י כ״ק אדמו״ר ונדפס בקונטרס ר״ח כסלו תש״נ, ואח״כ בסה״מ מלוקט ח״ד ע׳ סג ואילך; the Melukat asterisk note.	קישור
29 Cheshvan 5728 was Saturday, 2 December 1967, Shabbos Parshas Toldos, Shabbos Mevarchim and Erev Rosh Chodesh Kislev; Shabbos Toldos 5787 is 14 November 2026, 4 Kislev, after Rosh Chodesh (11 November).	hebcal converter, both dates and both Rosh Chodesh dates. The kevius does not match; the edition says so.	קישור
The maamar was then printed in Sefer HaMaamarim Melukat vol. 4 p. סג ff.; the parsha-arranged Melukat carries it from printed page שלט (inferred).	The kuntres closing note; chabadlibrary.org page-level ids 1500360392 (= p. שלט on the sequence where 1500360303 = p. רנ and 1500360360 = p. שז).	קישור
The priestly blessing uses the name Havayah in all three verses.	Sefaria: Numbers 6:24–26.	קישור
Every blessing G-d gave Avraham, and the later blessings to Yitzchak, use Havayah; the blessing after Avraham's death uses Elokim.	Sefaria: Genesis 12:7, 13:14–17, 22:16–18, 24:1; 26:2–5, 26:12, 26:24; 25:11.	קישור
Rashi: Avraham feared to bless Yitzchak because he foresaw Esav, and said, let the Master of blessings come; Tanchuma's parable of the two trees.	Sefaria: Rashi on Genesis 25:11; Midrash Tanchuma Buber, Lech Lecha 5.	קישור
Torah Ohr on Toldos: Yitzchak saw high sparks in Esav (Rabbi Meir, Onkelos, Shemayah and Avtalyon, Ovadiah), wanted to draw light upon him directly, and the light would have been swallowed or would have left nothing of Esav; the eleven spices against the eleven crowns; the frankincense as the encompassing; the dew of Atika.	Sefaria: Torah Ohr, Toldos, ד״ה ראה ריח בני (20b–21b).	קישור
Sefer Yetzirah: ten and not nine, ten and not eleven; Pardes Gate 1 ch. 6 on the half-shekel.	Sefaria: Sefer Yetzirah 1:4; Pardes Rimonim 1:6.	קישור

Pasach Eliyahu: You are one and not in the count.	Sefaria: Tikkunei Zohar 17a.	קישור
The Zohar on Toldos reads “dew of the heavens” as the supernal dew that flows from the Ancient of Days.	Sefaria: Zohar, Toldot 19:151 (I 143b).	קישור
Atik from the word removed, separated from the days.	Sefaria: Likkutei Torah, Emor 1:28; Derech Mitzvosecha (the king).	קישור
The Midrash reads dew as Scripture, fat of the earth as Mishnah, grain as Talmud; Rashi reads “He will give, and give again.”	Sefaria: Bereishis Rabbah 66:3; Rashi on Genesis 27:28.	קישור
G-d conditioned creation on Israel’s accepting the Torah; dew is never withheld; Yaakov called the Temple a house; light goes out from the Temple to the world.	Sefaria: Shabbos 88a; Taanis 3a; Pesachim 88a; Yerushalmi Berachos 4:5, Vayikra Rabbah 31:7, Menachos 86b with Rashi.	קישור

עדי המאמר

עד	שימוש	
Primary: Sefer HaMaamarim Melukat (parsha-arranged printing), digital text; footnotes 1–35 + asterisk note; begins on printed page שלט (inferred); superscripts 4 and 8 reused; heading ש״פ תולדות, מבה״ח וער״ח כסלו, ה׳תשכ״ח.	lahak.org aid/3043828; chabadlibrary.org/books/1500360048 (page: /1500360392); chabad.org/torah-texts/5988990.	קישור
Second: Kuntres Rosh Chodesh Kislev 5750 (Kehot) as reproduced in Sefer HaMaamarim Bereishis vol. 2 p. לג ff. (section ו, marked מוגה), footnotes 1–35 with identical numbering; its heading omits וער״ח; it carries no asterisk note; notes 15 and 26 cite the Melukat volumes where the Melukat cites the Toras Menachem volumes; note 17 reads 45 הערה for קיח, א; note 34 reads שבת קיח, ב for 48 הערה; the transcription ends with two stray asterisk notes (on אהוי״ר/Tanya ch. 39 and on 5665/5672) that belong to no superscript in this maamar.	torasmoshiach.com — section ו of the volume; closing note כעין שיחה. הוגה ע״י כ״ק אדמו״ר.	קישור
Not merged: the unedited hanachah of the same maamar printed in the addenda of the same volume, and the farbrengen transcript in Toras Menachem vol. 51 (chabadlibrary.org/books/11200009810), are distinct records and were not used for the text.	torasmoshiach.com — הוספות; chabadlibrary.org.	קישור
Readings opened on Sefaria and in the OpenChassidus library (October 2026).	See the apparatus and the register above.	

דפוסים נוספים

המאמר נאמר בש"פ תולדות תשכ"ח ויצא לאור, מוגה, בקונטרס ראש חודש כסלו תש"נ (קה"ת, מוצש"ק מברכים כסלו תש"נ, "מאתיים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר הצמח צדק, שנת הארבעים לנשיאות"), ואחר כך בספר המאמרים מלוקט ח"ד ע' סג ואילך. המלוקט הנוכחי, המסודר לפי פרשיות, מביאו מעמ' שלט (הוסק), וספר המאמרים בראשית ח"ב (ע' לג ואילך) מדפיס את הקונטרס במספור ההערות, שהוא זהה. הנחה בלתי מוגה של המאמר כפי שנאמר בתשכ"ח נדפסה בהוספות לאותו כרך ובתורת מנחם חנ"א; היא עד נפרד ולא שימשה לנוסח.

שיטת העבודה

Reshimu בונה מערכות פיקוח לסוכני בינה מלאכותית ("ארבעת השערים"), כך שכל פלט ניתן לייחוס לכוונה אנושית מקורית; **Atzmut OS** הוא שכבת הביקורת וההסלמה שלה. אותה משמעת הונהגה במהדורה זו.

לשון המאמר הועתקה שורה אחר שורה מצילומי הדפוס ולא נכתבה מן הזכרון, נבדקה מילה במילה מול עד דיגיטלי שני, וכל מראה מקום נבדק במקורו בספריא ובספריית OpenChassidus. שני העדים מובאים זה לצד זה ולא עורבבו. כל הערה הובאה כפי שנדפסה וסומנה "נבדק" או "כמובא"; דבר שלא נבדק לא הוצג כבדוק. הביאור מובדל מלשון המאמר באותיות: המודגש — לשון המאמר; הקל — ביאור. ונבדק בתוכנה שהסרת הביאור מחזירה את לשון המאמר בדיוק.

קולופון

OpenChassidus · מהדורה עברית מבוארת · ד"ה ויתן לך האלקים, ש"פ תולדות, מבה"ח וער"ח כסלו ה'תשכ"ח. הנוסח: ספר המאמרים מלוקט בנוסח הדיגיטלי (lahak.org aid/3043828; chabadlibrary.org/books/1500360048; מעמ' שלט, הוסק), ההערות 1–35 והערת הכוכבית כפי שנדפסו. עד שני: הקונטרס תש"נ כפי שנדפס בספר המאמרים בראשית ח"ב (torasmoshiach.com). הביאור, העיונים, הטבלאות ועניני העבודה — מאת המהדיר, ואין להם סמכות משל עצמם.

Prepared by Shimon Rosenberg · shimon@reshimu.ai · OpenChassidus · reshimu.ai